

טנבאטה 七夕 Tanabata

חג הכוכבים – חג האוהבים היפני

כתבה: אילה דנון

פעם בשנה אנו מקבלים תזכורת שנתית מהיקום שיש תקווה גם לאהבות בלתי אפשריות. בכל שביעי לחודש השביעי (7/7), חל חג הטנבאטה בו ניתנת הזדמנות לסיפור אהבה להתממש. ביום זה יכולים נאהבים לגשר, לחצות מכשולים גדולים ולהתחבר. בערב יום זה כותבים האנשים את משאלותיהם או שיר קצר על רצועות נייר ארוכות, אותן תולים אותם על ענפי במבוק ארוכים. רצועות נייר אלה הם הטנזאקו – Tanzaku - (שפירושו – 'פיסת נייר'). ענפי הבמבוק, המסמלים אריכות ימים והתחדשות מקושטים בצבעוניות רבה ביום החג. ברוב חלקי יפן נערכות חגיגות הטנבאטה בהן נהוג לשאת את ענפי הבמבוק ולצעוד ברחובות העיר בתהלכות צבעוניות. פסטיבלי הטנבאטה הגדולים והמרשימים ביותר מתקיימים בעיר סנדאי (Sendai) שבמחוז מיאגי והעיר היצוקה (Hitsuka) שבמחוז קנאגאו'ה.

עם צאת החג נוהגים היפנים להציף במימי הנהר את ענף הבמבוק עליו תלויות המשאלות, ויש השורפים פיסות הנייר.

בתמונות מעלה: מימין ברכות הנייר – טנזאקו, משמאל – הירושיגה – הדפס עץ – קישוטי טנבאטה על רקע הר פוג'י

פירוש השם 'טנבאטה' (七夕) הוא 'שבעה ערבים'. קיים פירוש עתיק יותר, סיני במקורו, שלפיו המשמעות היא: "אריג שנארג באמצעות נול ומונח לו על מדף". בתקופות עתיקות יותר הובעו בחג זה משאלות לשיפור כישורים אומנותיים כגון כתיבה, אריגה, ציור ואחרים.

מקור החג באגדה קדומה שסופרה במשך מאות שנים בסין, והתערבבה כפי הנראה עם אמונות מקומיות של אזורים שונים במזרח אסיה. אם נלך אחורה בזמן נגלה כנראה מקור קדום נוסף של סיפור הטנבאטה בסיפורי האל קרישנה המחלל בחלילו. סיפור טנבאטה הגיע ליפן מסין. בתקופת היאן (794 - 1180) הוכר חג זה כטקס רשמי בחצר הקיסרית, מאות שנים לאחר מכן, בתקופת אדו (1603 - 1868) התפשט הסיפור למחוזותיה השונים של יפן. לסיפור הטנבאטה פנים רבות וגרסאות שונות באזורי יפן השונים, אך מוסכם בין כולם שזהו חג הכוכבים וחג האוהבים היפנים. ברצוני לפרוס בפניכם שני סיפורים:

סיפור טנבאטה – גירסה אחת:

לפני שנים רבות חי איש צעיר בכפר קטן. באחד הימים כאשר היה בדרכו הביתה מעבודתו בשדות, גילה אריג בד מרהיב ביופיו. הוא חשק באריג זה, החביא אותו בסלו והמשיך בדרכו.

לפתע, נשמע קול נערה הקורא - 'הי סליחה!' 'מישהו קרא לי?' אמר הנער. קול הנערה ענה: 'אני קראתיך. אנא החזר לי את האריג. אני גרה בגן עדן. הגעתי ארצה למטה לרחוץ באגם. ללא בגדי לא אוכל לשוב לביתי שבשמיים.' הנערה היתה אובדת עצות ועמדה לבכות אך הנער העמיד פנים 'אריג נוצות? לא יודע ולא ראיתי דבר שכזה. ואם את לא יכולה לחזור לביתך בגן עדן בשמיים, הישארי כאן בארץ'. הנערה נשארה מחוסר ברירה וחיה בארץ.

שם הנערה היה טנבאטה, ולמעשה היתה אלה שהגיעה מהעולם השמימי. לימים, התאהבו הנער הצעיר והאלה הצעירה, התחתנו וחיו חיי אושר. עד שיום אחד, בזמן שהבחור עבד בשדות מצאה הנערה את אריג הבגד האבוד בעלית הגג. 'ידעתי שהוא מחביא זאת' חשבה לעצמה, היא לבשה את אריג הנוצות ומיד החלה דמותה האנושית להשתנות והפכה לאלה.

באותו הערב, כאשר חזר הבחור מעבודתו בשדות הוא היה מופתע לראות את טנבאטה לבושה באריג הנוצות. ממתניה לו בכניסה לבית. היא החלה לעלות ולרחף מעלה לעבר השמיים והאיש הצעיר קורא לה לשוב. אמרה הנערה לאהובה: 'אם אתה אוהב אותי, עליך לארוג אלף זוגות של סנדלי קש ולהניח אותם בינות עץ הבמבוק. אם תעשה זאת תהיה בטוח שנפגש שוב. אני אמתין לך'. היא המשיכה לעלות מעלה וחזרה הביתה לביתה שבגן עדן שבשמיים.

האיש הצעיר נעצב מאוד אל ליבו וכמה לאהובתו. כבר בבוקר המחרת החל להכין את סנדלי הקש. הוא עבד יום וילילה עד שלבסוף סיים להכין את הזוג האחרון והניחם מאחורי עץ הבמבוק.

בתמונות מעלה: מימין נתיב הנחל השמימי, משמאל – קישוטי חג הטנבאטה – פסטיבל בסנדאי

ברגע שאלף זוגות סנדלי הקש הונחו, ראו זה פלא, עץ הבמבוק גבה וצמח וטיפס מעלה ומעלה לעבר השמיים. האיש הצעיר החל לטפס עליו וכמעט הגיע לגן עדן. אך אבוי! בשל ערגתו לאהובתו וחפזו הרב בהכנת הסנדלים טעה בספירת הסנדלים והחסיר סנדל אחד. העץ חדל לצמוח מדרגה אחת לפני גן העדן ואיש הצעיר לא הצליח להגיע למישור השמימי. 'טנבאטה! טנבאטה' קרא בקול הבחור ובכה 'או, זה אתה' קראה טנבאטה. היא הושיטה את ידה ומשכה אותו דרך העננים. 'טנבאטה כל כך התגעגעת אליך!' והם התאחדו בחדווה.

היחיד שלא שמח היה אביה של טנבאטה. לא מצא חן בעיניו שבתו, האלה השמימית נישאה לבחור ארצי מהעולם שלמטה. עלה במוחו רעיון איך להבריח את הבחור הסורר – הוא ייתן לו עבודה קשה בה לא יוכל לעמוד, משימה בלתי אפשרית שתאמלל אותו. 'אתה תשמור על שדה האבטיחים במשך 3 ימים ושלושה לילות' אמר לו. היתה זו עבודה מתישה, והבחור היה צמא מאוד. אך הוא לא הורשה לאכול את אחד האבטיחים. טנבאטה הדגישה שאם יאכל מהפרי יקרה לו משהו נורא.

שלושת הימים חלפו והבחור לא היה יכול לשאת את הצמא יותר. הוא לקח אבטיח אחד, ברגע שנגע בו פרצו ובקעו מים רבים שהפכו לנהר גועש.. באותו רגע נוצר נהר גדול וגועש שניתק בין שני הנאהבים. זעקתם של האוהבים נבלעה בשאון זרימת הנהר.

שני הנאהבים המביטים בכמיהה זה על זה משני גדות הנהר הפכו במשך השנים לכוכבים הכוכב אורִיהִמָה (הכוכב וגה) והכוכב היקובושי (הכוכב אלטאיר).

הנהר הגדול הוא 'שביל החלב' המואר החוצה את הרקיע. אביה של טנבאטה הרשה להם להתראות רק פעם אחת בשנה, בלילה של השביעי לחודש השביעי. ביום זה שני הכוכבים – וגה ואלטאיר - ניצבים קרובים זה מול זה.

סיפור הטנבאטה – גרסה נוספת:

זהו סיפורם העתיק של שני כוכבים, הממוקמים משני עברו של שביל החלב: הכוכב אורִיהִמָה (הכוכב וגה) והכוכב היקובושי (הכוכב אלטאיר).

הנסיכה אורִיהִמָה חיה בשמים על גדות שביל החלב, הקרוי גם 'הנהר השמימי'. אביה היה טֶנְקוּ - מלך השמיים - היקום עצמו. הנסיכה אורִיהִמָה ארגה בגדים ואריגים יפהפיים ואביה אהב אותם והיה מאושר. אך הנסיכה אורִיהִמָה לא היתה מאושרת עסקה מבוקר עד ערב באריגה ולא מצאה הזדמנות לעצמה בן זוג לחיים.

הבין אביה לליבה והפגיש אותה עם היקובושי רועה הבקר, אשר חי ורעה את עדריו מעברו השני של הנהר השמימי.

השניים נפגשו ומייד התאהבו זה בזו, נישאו וחיו באושר. אך אביו!! האהבה השכיחה מליבם את חובותיהם. במשך הזמן הזניחו השניים את עיסוקיהם האחרים. אריגים יפהפיים לא נארגו, ומצידו האחר של שביל החלב, הפרות של היקובושי התפזרו לכל עבר. הדבר עורר את כעסו של האב שגזר עליהם עונש קשה - הפרידם ואסר עליהם להיפגש.

הנסיכה אורִיהִמָה בכתה מאוד, עד שנכמרו רחמיו של האב. הוא החליט לאפשר לזוג האוהבים להיפגש מדי שנה ביום השביעי של החודש השביעי, אך רק בתנאי שאורִיהִמָה תארוג כראוי ובחריצות.

משהגיע היום המיוחל, גילו היקובושי ואורִיהִמָה שהם לא יכולים להיפגש שכן לא היה גשר מעל הנהר השמימי. צערם היה גדול, אך לעזרתם נחלצה להקה גדולה של עקקים (עורבי נחלים). העקקים עפו מעל לנהר העצום ויצרו בעזרת הכנפיים שלהם גשר, אשר בעזרתו יכלו האוהבים להיפגש. אך אליה וקוץ בה! כאשר יורד גשם, האוהבים לא יכולים לחצות את הנהר השמימי והם נאלצים להמתין לפגישה נוספת רק בשנה הבאה בתקווה ליום לא גשום. כל שנה, לקראת ה- 7 ביולי עוקבים ילדי יפן בדריכות אחר תחזית מזג האוויר. הקיץ ביפן כידוע מאוד גשום ומעונן, האם יכסו עננים השנה את הנהר השמימי? האם הגשר בין גדות הנהר יתאפשר השנה?

בערב - 7 ליוני, ילדי יפן שרים את [השיר הבא](#)

Tanabata Song - שיר הטנבאטה

בתמונה מעלה: גשר נפרס מעל הנחל השמימי.

מתנועעים במרזבים שבקצוות הגגות **ゆれる** **のきばに**

מנצנצים להם הכוכבים **キラキラ** **お星さま**

כגררי חול זהובים וכסופים **金銀砂子**

פיסות נייר צבעוניות **たんざく** **五色の**

עליהן רשמתי **書いた** **わたしが**

מנצנצים להם הכוכבים **キラキラ** **お星さま**

מביטים בנו מלמעלה **見てる** **空から**

Sasa no ha sara sara
yureru nokiba ni
ohoshisama kira kira
kin gin sunago

tanzaku Goshiki no
watashi ga kaita
ohoshisama kira kira
sora kara miteru

תודה לזאב ארליך מהאגודה לאייקידו בישראל, על אישורו לשימוש בשפע החומר שליט בנושא טנבאטה.

מקורות נוספים: אתרי סיפורי ילדים יפנים, וויקיפדיה.

כתבה: אילה דנון

חברת הנהלת האגודה לידידות ישראל-יפן

גיאוגרפית, בוגרת תואר שני בגיאוגרפיה כלכלית

מתמחה בתרבות יפן: הרצאות, ארגון ותכנון טיול עומק.